

УДК 378:[159.9:37.013]

Побірченко Неоніна Антонівна, професор кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор психологічних наук, професор

ORCID id 0000-0002-2444-7566

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПАРАМЕТРИ І КРИТЕРІЇ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Анотація

У статті визначено психолого-педагогічні критерії і параметри міждисциплінарних досліджень у виші. Розглянуто проблему трансформації засвоєних магістрами психолого-педагогічних знань у міждисциплінарну науку та їх використання у міждисциплінарних дослідженнях. Актуальність дослідження визначається необхідністю удосконалення підготовки магістрів до професійної діяльності у вищій школі з урахуванням міждисциплінарних наукових зв'язків. Загальна мета дослідження - визначити психолого-педагогічні засади підготовки магістрів до міждисциплінарних досліджень в освітній галузі. Завданнями дослідження було виявити та обґрунтувати психолого-педагогічні освітні досягнення магістрів, а також побудувати структурний комплекс цих досягнень як чинника розвитку міждисциплінарних досліджень в галузі освітології як міждисциплінарної науки.

На основі аналізу кількісних результатів дослідження з'ясовано, що у більшості магістрів (59,26%) помітно розвивається професійно-пізнавальний інтерес до розвитку міждисциплінарної науки. Разом з тим, окремі з них (11,11%) не були підготовлені до виконання поставлених завдань. Показано, що перспективи розвитку міждисциплінарних досліджень закладено педагогікою і психологією вищої школи, вони спрямовані на побудову інноваційного інформаційного простору знань про

людину, її можливості, здатності реалізувати в професійній діяльності практичні досягнення.

Ключові слова: *міждисциплінарна наука, параметри, критерії, освітньо-наукові позиції, універсалізація методів, способи економізації інформації.*

Побирченко Неонина Антоновна, професор кафедри общей, возрастной и педагогической психологии Киевского университета имени Бориса Гринченко, доктор психологических наук, профессор

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПАРАМЕТРЫ И КРИТЕРИИ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

Аннотация

В статье определены психолого-педагогические критерии и параметры междисциплинарных исследований в вузе. Рассмотрена проблема трансформации усвоенных магистрами психолого-педагогических знаний в междисциплинарную науку, а также их использования в междисциплинарных исследованиях. Актуальность исследования определяется необходимостью усовершенствования подготовки магистров к профессиональной деятельности в высшей школе с учетом междисциплинарных научных связей. Общая цель исследования - определить психолого-педагогические основы подготовки магистров к междисциплинарным исследованиям в образовательной сфере. Задачами исследования было выявить и обосновать психолого-педагогические образовательные достижения магистров, а также построить структурный комплекс этих достижений как фактора развития междисциплинарных исследований в сфере образовательной междисциплинарной науки.

На основании анализа количественных результатов исследования определено, что у большинства магистров (59,26%) существенно

развивается профессионально-познавательный интерес к развитию междисциплинарной науки. В то же время некоторые из них (11,11%) не были подготовлены к выполнению поставленных заданий. Показано, что перспективы развития междисциплинарной науки заложены педагогикой и психологией высшей школы, они направлены на построение инновационного информационного пространства знаний о человеке, его возможностях, способности реализовывать в профессиональной деятельности практические достижения.

Ключевые слова: *междисциплинарная наука, параметры, критерии, образовательно-научные позиции, универсализация методов, способы экономизации информации.*

Pobirchenko N. A., Professor at the Department of developmental and educational psychology Borys Grinchenko Kyiv University, Doctor of Psychological Sciences, Professor

PSYCHOLOGICAL AND EDUCATIONAL PARAMETERS AND CRITERIA OF INTERDISCIPLINARY RESEARCHES

Summary

The article defines the psycho-pedagogical criteria and parameters for interdisciplinary research at the university. The problem of transforming learned masters of psychological and pedagogical knowledge in interdisciplinary science and their application in interdisciplinary studies Urgency study determined the need to improve training masters for professional careers in higher education based on interdisciplinary scientific relations. The problem of transforming acquired lessons by masters of psychological and pedagogical knowledge in interdisciplinary science and their application in interdisciplinary studies is considered. Relevance of the study is defined by the need to improve masters training for professional careers in higher education based on interdisciplinary scientific relations. The overall goal of the study is to determine the psychological and pedagogical principles of masters training for interdisciplinary research in

education. The objectives of the study was to identify and substantiate the psychological and pedagogical educational achievement masters and build structural complex of these achievements as a factor in the development of interdisciplinary research in the field for Education as an interdisciplinary science.

The analysis of the quantitative results of the study is found that most Masters (59.26%) significantly growing professional interest in the cognitive development of interdisciplinary science. However, some of them (11.11%) were not prepared for the required tasks. It is shown that the prospects for the development of interdisciplinary research laid by pedagogy and psychology of higher education; they are aimed to building innovative information space knowledge about man, his capabilities, the ability to implement in practical professional activity achievements.

Keywords: *interdisciplinary science, parameters, criteria, educational and scientific positions, universalization methods, methods of information economization.*

Вступ. Науково-практичний імідж Київського університету імені Бориса Грінченка відомий в Україні професійно-орієнтованою різноваріантністю підготовки фахівців для сфери вищої освіти [5]. Змістом та результатами вищої освіти віддзеркалюється інноваційно-професійна продуктивність набутого досвіду та життєвих практик конкурентоспроможних викладачів, обдарованих магістрів університету. Університет готує фахівців, які володіють принципами взаємодії змісту різних сучасних наукових дисциплін, розуміють їх взаємодоповнюючі, інтегративні тенденції, тобто міждисциплінарний характер сучасної науки, володіють методологією міждисциплінарних наукових досліджень.

Індивідуальна обізнаність фахівців з сенсом використання психолого-педагогічних та інших наукових досягнень у розвитку міждисциплінарних досліджень пов'язана із розумінням законів біологічної еволюції, екології,

фізіології, володінням засадами психофізики, психоакустики, медичної психології, нейропсихології, уміннями розумітися на проблемах власного здоров'я, їх психосоматичних витоках тощо. Важливою є інформованість магістрів щодо педагогічних технік, нових наукових підходів до конструювання раціональних програм міждисциплінарних досліджень для вищої освіти.

Таким універсальним професійно-практичним підходом до підготовки фахівців для вищої школи вирішуються неочікувані проблеми. Йдеться, зокрема, про проблеми, які пов'язані з розвитком ринкової економіки в Україні, з людським чинником, охороною безпеки людини в різних галузях діяльності. Усвідомлене розуміння та вирішення викладачами і науковцями таких проблем актуалізує необхідність в економізації навчальних дисциплін, в універсалізації предметного змісту вищої освіти.

У цьому контексті близькі за сутністю навчальні дисципліни – педагогіка та психологія, набуті фахівцями наукові та освітні досягнення в цих галузях можуть служити містком до побудови міждисциплінарних досліджень. Стратегії вищої освіти мають мобільно змінюватися, бути гнучкими у формуванні таких рис особистості, які допоможуть їй стати успішною в сучасному соціумі. Підтвердженням описаного вище можуть бути дослідження в психолого-педагогічній науці, які проводяться на рівні професійних діалогів з фахівцями європейської освіти [6, с. 182].

Упровадження у вищу освіту міждисциплінарних досліджень пов'язано з можливостями вносити уточнення у зміст поняттєвої бази, організаційних форм, засобів і методів навчання. Зазначимо, що організація включення психолого-педагогічних освітніх досягнень до міждисциплінарних досліджень не означає створення нової науки. Відбувається універсалізація об'єктно-предметних завдань двох навчальних дисциплін – психології і педагогіки.

Дослідження розуміння фахівцями розвивального потенціалу міждисциплінарних досліджень сприятиме осмисленню ними параметрів,

критеріїв, освітніх досягнень, завдяки яким раціоналізується їх мисленнєва діяльність, набуває економічних цінностей практика вищої освіти.

Отже, актуальність дослідження визначається необхідністю удосконалення професійної підготовки магістрів до професійної діяльності у вищій школі з урахуванням міждисциплінарних наукових зв'язків.

Організація дослідження.

Загальна мета – визначити психолого-педагогічні засади підготовки магістрів до міждисциплінарних досліджень в освітній галузі.

Завдання дослідження: 1. Виявити та обґрунтувати психолого-педагогічні освітні досягнення магістрів.

2. Побудувати структурний комплекс психолого-педагогічних освітніх досягнень магістрів як чинника розвитку міждисциплінарних досліджень в галузі освітології.

У досягненні мети та реалізації завдань було використано теоретичні та емпіричні підходи до їх обґрунтування.

У *теоретичному аспекті* здійснювався аналітичний огляд та визначення спільних – близьких за сутнісними ознаками та функціями, базових понять педагогіки, психології, економіки тощо; розкривалися та узагальнювалися знання з різних наукових сфер, необхідні для професійного розуміння та життєвої практики; логічно класифікувалися відповідні компетенції.

Емпіричним підходом забезпечувалося лонгitudне спостереження за якістю сприйняття, мисленнєво-пізнавальними діями магістрів в процесі анкетування, діалогів у виконанні психодіагностичних завдань. Таким спостереженням виявлялося ставлення магістрів до оволодіння новими методами навчання, зокрема, методами побудови герменевтичного простору навчального предмету, якими забезпечувався перехід освітніх досягнень до інноваційного змісту програм для міждисциплінарних досліджень. Дослідження здійснювалось упродовж 2013-2015 років в процесі навчання магістрів в Гуманітарному інституті Київського університету імені Бориса

Грінченка. Учасниками дослідження були 27 магістрів. Удосконалення професійної підготовки магістрів здійснювалось за програмою «Психологія вищої школи», підручниками «Загальна психологія» [4], «Економічна психологія» [2]. На базі означених навчальних посібників виділялись близькі за сутнісним змістом психолого-педагогічні освітні досягнення магістрів.

Був створений комплекс інноваційних методів навчання; розглянуто взаємодію психології і педагогіки з іншими науками, які вивчають людину, досліджують її як чинник якісного забезпечення розвитку суспільства. Використовувався психодіагностичний та педагогічний дослідницький інструментарій, спеціально розроблені педагогами і психологами професійні діалоги та ситуації міжособового спілкування. Проаналізовано створені магістрами нові технології, зміст яких переплітався зі змістом психолого-педагогічних освітніх досягнень та набутих компетенцій, зокрема, в роботі з інформаційним простором.

Наукові новації, розроблені магістрами, визначені на ґрунті захисту магістерських дисертаційних робіт з тем, пов'язаних з підготовкою фахівців до діяльності у вищій школі;

Поняттєва база дослідження. Поняттям «освітні досягнення» розкривається комплекс знань та інноваційних компетенцій, якими найчастіше користується суб'єкт у професійному спілкуванні та життєвій практиці.

Міждисциплінарність вибудовується на освітніх досягненнях, які визначаються фахівцями за спільністю сутнісного змісту знань, методів та технологій засвоєння.

Поняттям «міждисциплінарні дослідження» або, інакше, «міждисциплінарна наука» охоплено комплекс актуальних методів універсалізації освітніх досягнень та способів економізації змісту структурних компонентів навчального цілепокладання як супроводу організованої підготовки магістрів до виконання наукових міждисциплінарних досліджень.

Поняттям «параметр» у стислій формі розкривається психолого-педагогічний сутнісний зміст процесу такої підготовки. Цей сутнісний зміст може скласти предметну базу дослідження структури міждисциплінарних досліджень.

Поняттям «критерій» розкрито терміни «засіб», «ознака», завдяки яким відбувається оцінка, визначення, класифікація явища чи процесу [1, с. 588].

Ознайомлення магістрів з описаною поняттєвою базою, з психолого-педагогічними освітніми досягненнями дозволило універсалізувати актуальні методи навчання, економізувати обсяг знань, раціоналізувати технології і форми організації процесу підготовки магістрів до міждисциплінарних наукових досліджень.

Зміст дослідницьких позицій. До психолого-педагогічних параметрів, які потребують дослідження, віднесено: цілепокладання як супровід організованої підготовки магістрів до міждисциплінарних досліджень, інформованість магістра, який набуває якостей суб'єкта такої підготовки та оцінювання її можливих результатів. Складниками змісту параметру цілепокладання є розроблений загальний план і мета супроводу, а також етапи і зміст ситуацій для дослідження.

Параметр «інформованість» магістра - це володіння комплексом здатностей в пошуках нової інформації та користування нею в процесі навчання.

Критеріями міждисциплінарної науки є універсальні критерії; психологічні критерії та педагогічні критерії [5].

Етапи дослідження:

- I. організація ситуацій для самооцінювання набутих магістрами освітніх досягнень – професійних здатностей та умінь;
- II. аналітичний огляд структури і композиції міждисциплінарної науки;
- III. проектування цілепокладального психолого-педагогічного супроводу;

- IV. розробка інноваційно-інформаційних технологій міждисциплінарної науки;
- V. практика користування психолого-педагогічними освітніми досягненнями у відповідності з індивідуально-професійними інтересами магістрів для здійснення підготовки до міждисциплінарних досліджень.

Зміст складників параметру цілепокладання: мета, завдання, інноваційні тенденції, мотиваційні цінності, очікувані результати тощо. Кожен із компонентів цілепокладання піддається обґрунтуванню та визначенню сутності змісту. При цьому сутність змісту функціонує як ознака здатності фахівця здійснювати контроль власного цілеспрямованого розвитку як науковця у галузі міждисциплінарних досліджень.

Отже, оволодіння параметром цілепокладання сприятиме досягненню магістром значних якісних і кількісних результатів у використанні психолого-педагогічних знань у наукових дослідженнях, економії відповідних вольових зусиль.

З параметром цілепокладання взаємодіє параметр інформованості як засіб накопичення інноваційної інформації про міждисциплінарні дослідження (міждисциплінарну науку). Таким зв'язком у змісті параметрів формується і постійно підтримується пізнавальна потреба магістрів поглиблювати психологічні і педагогічні знання, набувати досвіду, розумових звичок в синергуванні інформаційних інновацій, необхідних для розвитку міждисциплінарних досліджень.

За допомогою таких науково-освітніх підходів структурується цілепокладальна спрямованість фахівців на використання набутих психолого-педагогічних знань у міждисциплінарних дослідженнях. При цьому розкривається сутність основних наукових ідей, понять та їх зв'язків із суспільно-економічним розвитком освіти, з мотиваційно-практичним та фінансово-матеріальним застосуванням знань у сфері вищої освіти. Стисло розкриваються дефініції таких понять як еволюція наукових ідей, авторських

інтелектуальних відкриттів, взаємозв'язок науки з освітніми досягненнями, життєво-соціальною практикою.

Цілепокладання та інформованість є системоутворювальними параметрами розвитку міждисциплінарної науки. Ними визначається комплекс здатностей фахівців уніфікувати та реалізовувати набуті професійно-діяльнісні методи навчання, поглиблювати інтелектуальний потенціал, зміцнювати емоційно-вольові риси характеру та темпераментну індивідуальність.

Завдяки інформованості як комплексу умінь і здатностей магістрів вдається набувати нових умінь, способів мислення. Сенс їх в наступних діях:

- організовувати нові форми інформаційного простору для поглиблення психолого-педагогічних знань;
- обґрунтовувати конкретними фактами доцільність чи необхідність впровадження таких знань в структуру міждисциплінарних досліджень;
- розробляти психолого-педагогічні технології та апробувати набуті уміння в практичній реалізації одержаних наукових знань.

Розвивальні параметри. До таких віднесено знання вимог, які стосуються аналізу текстів психології і педагогіки; володіння способами сократівського діалогу, завдяки якому поглиблюється пізнавальний інтерес фахівця; уміння розробляти наочний матеріал: схеми, завдання, техніка синергії психолого-педагогічних знань та новітньої інформації про вищу освіту; уміння користуватись системно-діючою умотивованістю виявлених наукових позицій; уміння дотримуватись принципів оптимальності, універсальності, доступності, інформаційності, завдяки яким підсилювати прагнення самостійно конструювати міждисциплінарну науку; уміння компетентно користуватися візуалізацією як засобом вибору сенсу наукових позицій.

Критеріальна основа. На критеріальній основі міждисциплінарної науки встановлюються взаємодіючі зв'язки освітніх досягнень з життєвими

практиками, здібностями, здатностями магістрів оволодівати професійним універсалізмом.

До загальнодіючих універсальних в науці критеріїв віднесено ознаки розвитку психолого-педагогічних здатностей фахівців розробляти програми дослідження, урізноманітнювати науковий зміст відповідними прислів'ями, загадками, висловлюваннями науковців та відомих мудрих людей, формулювати правила, вимоги до завдань міждисциплінарної науки у співвіднесенні з віковими, індивідуальними особливостями, життєвим досвідом, набутими професійними компетентностями магістрів, реалізувати досягнення психолого-педагогічної діяльності у професійному просторі. Критеріями служать також наявність у фахівців звичок обдумувати зміст новацій, формулювати висновки, уточнювати та узагальнювати зміст наукових позицій задля проектування структури міждисциплінарної науки, урізноманітнювати способи самопізнання, засоби самоконтролю і самооцінки, інтегрувати методи, ілюструвати зміст та форми організації дослідження.

Окрім загальнонаукових ми визначили окремо педагогічні і психологічні критерії.

До психологічних критеріїв віднесено особистісні властивості, особливості фахівців у ставленні до міждисциплінарних досліджень, а саме наполегливість, цілеспрямованість, рішучість, працьовитість, систематичність у роботі, сміливе корекційне втручання в тексти, інтуїтивізм – схильність до надшвидкого оцінювання фактів, які пов'язані з прогнозуванням досягнень науки, домінування пізнавальних інтересів і соціально-орієнтованих мотивів, емоційна заглибленість в організаційну культуру діяльності, воля і ризик у прийнятті рішень, потреба в досягненні успіху. Принциповими психологічними критеріями, які ґрунтуються на розвиткові інтелекту, є також розуміння сутності нових проблем, підсвідоме рішення проблеми «поза логічним» міркуванням, мистецтво знаходити, вибирати ефективний метод діяльності, виявляти в собі здатності до

винахідливості і спритності, поведінкова впевненість з ознаками довіри та віри в себе як необхідність довіряти іншим.

Педагогічними критеріями можуть бути якісні знання методів і форм організації навчання і виховання, завдяки яким забезпечується успішність переведення наукових досягнень з педагогіки у міждисциплінарну науку. Конкретизуємо їх зміст. Ідеться про компетентність – педагогічні знання, набуті уміння подати зміст навчального матеріалу з урахуванням психологічних особливостей і рівнів розуміння основ дидактики, володіння прийомами, способами та принципами ділового спілкування, підготовленість до удосконалення своєї педагогічної майстерності, володіння презентаційними здатностями і уміннями схилити слухачів до своєї точки зору, бути емоційно переконаним у правильності прийнятих рішень. Мають значення також спрямованість на розуміння та прийняття рішень, пов'язаних з науковими досягненнями, а також наявність бажання допомагати, не осуджувати інших за допущені помилки.

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що сучасний викладач вишу – не лише носій і передавач знань. Це творець свідомості та суб'єктності у майбутніх фахівців вищої освіти. Викладач – це майстер організації науково-професійної, партнерської співпраці у реальному соціумі.

Набуття фахівцями досвіду користування новими формами і методами організаційної культури в процесах розвитку міждисциплінарних досліджень – це тривалий процес. Вимірами успішного використання психолого-педагогічних освітніх досягнень у розвитку міждисциплінарної науки є професійна суб'єктно-виражена готовність фахівців творити науку задля якісного продукту вищої освіти. Властиве суб'єкту «бачення» сенсу міждисциплінарних досліджень обумовлено рівнями фахової приналежності та відповідальності. Використання фахівцем психолого-педагогічних знань у міждисциплінарній науці усвідомлюється, але нерідко ототожнюється з інтегрованими видами професійної діяльності. Звідси у фахівців може

виникати нерозуміння і труднощі у визначенні організаційних умов для процесу використання набутих знань та досвіду в міждисциплінарній науці.

Кількісна обробка даних. У процесі дослідження кількісна обробка даних здійснювалась визначенням середніх значень усвідомленості результатів засвоєння магістрами необхідності користування освітніми досягненнями у міждисциплінарних дослідженнях та створенні міждисциплінарної науки.

Так, кількісній обробці було піддано зміст освітніх досягнень, рівні інформованості та здатності магістрів користуватися набутими компетенціями у професійному спілкуванні. Із загальної кількості магістрів (27 осіб) із визначених нами освітніх досягнень (до 10 позицій) повністю використали 7, 41%, частково використали (до 6 позицій) – 62,96%, зовсім не використовували – 18,52%, а 11,11% – взагалі не приступали до виконання завдання.

Результати дослідження дозволили виявити рівні інформованості в межах дев'яти інноваційних психолого-педагогічних одиниць інформації:

- високий рівень інформованості – 7 – 9;
- достатній – 5 – 6;
- середній – 3 – 4;
- низький – до 2.

Кількісні виміри рівнів інформованості. Високий рівень виявлено у 11,11% магістрів, достатній – у 14,81%, середній показали 51,85%, низький – 22,22%.

Лонгітюдним спостереженням за активністю ставлення до виконання поставлених завдань виявлено кількість магістрів, які користувалися освітніми досягненнями в процесі професійного спілкування. З 10 освітніх досягнень магістрами у спілкуванні використано:

- 6-7 позицій – 11,11% магістрів;
- 4-5 позицій – 44,44%;
- 2-3 позиції – 25,93%;

1 позицію – 7,41%

Не приступали до виконання завдання – 11,11%.

Висновки та перспективи. На основі аналізу кількісних результатів дослідження виявлено наступне. У більшості магістрів (59,26%) помітно розвивається професійно-пізнавальний інтерес до розвитку міждисциплінарної науки. Разом з тим, окремі з них (11,11%) не були підготовлені до виконання поставлених завдань.

Проблема трансформації засвоєних психолого-педагогічних знань у міждисциплінарну науку та їх використання у міждисциплінарних дослідженнях є дуже важливою, але сьогодні ще не достатньо розробленою.

Перспективи розвитку міждисциплінарних досліджень ми вбачаємо у визначенні інноваційних за змістом концептів. Такі концепти закладено педагогікою і психологією вищої школи, вони спрямовані на побудову інноваційного інформаційного простору знань про людину, її можливості, здатності реалізувати в професійній діяльності практичні досягнення.

Для розвитку міждисциплінарної науки та міждисциплінарних освітніх досліджень потрібні фахівці, які володіють способами креативно-творчого, критичного мислення, гнучкістю думки, швидкістю прийняття рішень, розпізнаванням мотиваційно-ціннісних функцій міждисциплінарної науки, соціальним ставленням до громадської думки про вищу освіту, когнітивною внутрішньою і зовнішньою саморегуляцією, самоконтролем і самооцінюванням як засобами якісних професійних досягнень.

Зазначимо, що науково-практична міждисциплінарність вищої освіти виражається у комплексі образно-моделюючих ситуацій, змістом яких формується підприємливість та суб'єктність особистості, фахівці, здатні до програмування економіко-вивіреної неперервної освіти.

Нарешті, науково-практична спрямованість фахівця на міждисциплінарну науку і міждисциплінарні дослідження забезпечується, з одного боку, процесами індивідуалізації, які підтримуються рівнями обізнаності з сильними та слабкими сторонами особистості, його інтелектом,

характером, темпераментом, емоційно-вольовою регуляцією, здатностями до внесення і переживання змін, з другого боку, інтеграційними підходами. Такі підходи дозволяють магістрам самореалізуватися у встановленні довірливих стосунків з людьми близького середовища. Важливе значення мають також рівні пізнавальної самостійності у пошуках спільних ознак у психологічних та педагогічних текстах, а також наявність у фахівців прагнень до узагальнення сутнісних ознак методології психології і педагогіки, зокрема, методів та професійних методик навчання.

Проблеми використання досягнень психолого-педагогічної науки у міждисциплінарних дослідженнях можна розв'язувати, виходячи із прогнозів розвитку неперервної освіти в умовах ринково-економічного суспільства, продуктивності результатів науково-дослідних психологічних і педагогічних досліджень, рівнів сформованих компетентностей, властивостей і можливостей особистості, які виявляються моніторинговими та самомоніторинговими дослідженнями.

Необхідно підкреслити, що перспективність вищої освіти та її міждисциплінарного підґрунтя забезпечується найбільш актуальними проблемами, виділеними громадянським суспільством. У визначенні перспектив міждисциплінарної науки очевидними є те, що потреби суспільства у кваліфікованих фахівцях обумовлені запитами ринкової економіки. Питання формування економічного, підприємницького мислення та корпоративної культури потребують створення по суті нових умов для підготовки фахівців в системі розвитку міждисциплінарної науки та відповідних досліджень.

Список використаних джерел

1. Бусел В. Г. ВТССУМ / В.Г. Бусел. – К., Ірпінь: Перун, 2005. – 1720 с.
2. Побірченко Н.А. Економічна психологія [у 2 ч.] /Н.А. Побірченко. – К.: Наук. світ, 2009. – 181с.

3. Сергєєнкова О.П. Психологія індивідуальності фахівців освітньої сфери. Монографія / О.П. Сергєєнкова. – Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2011. – 276с.

4. Сергєєнкова О.П. Загальна психологія: навчальний посібник. / О.П. Сергєєнкова, О.А. Столярчук, О.П.Поханова, О.В.Пасєка – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с. .

5. Сисоєва С.О. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку / С.О. Сисоєва, Н.Г. Батечко. – К.: ВДЕКМО, 2011. – 314 с.

6. Цілі та результати освітніх реформ: Українсько-польський діалог: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 15-16 травня 2013, м. Київ / за заг. ред. В.О.Огнев'юка. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка. – 204с.

References transliterated

1. Busel V. G. VTSSUM / V.G. Busel. – K., Irpin': Perun, 2005. – 1720 s.

2. Pobirchenko N.A. Ekonomichna psychologiya [u 2 ch.] /N.A. Pobirchenko. – K.: Nauk. svit, 2009. – 181s.

3. Sergyeyenkova O.P. Psychologiya indyvidual'nosti fahivtsiv osvitrnoi sfery. Monografiya / O.P. Sergyeyenkova. – Kremenchuk: PP Shherbatykh O.V., 2011. – 276s.

4. Sergyeyenkova O.P. Zagal'na psychologiya: navchal'nyj posibnyk. / O.P. Sergyeyenkova, O.A. Stolyarchuk, O.P.Pohanova, O.V.Pasyeka – K.: Tsentruchbovoi literatury, 2012. – 296 s. .

5. Sysoyeva S.O. Vyshha osvita Ukrainy: realii suchasnogo rozvytku / S.O. Sysoyeva, N.G. Batechko. – K.: VDEKMO, 2011. – 314 s.

6. Tsili ta rezul'taty osvitrnih reform: Ukrains'ko-pol's'kyj dialog: materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii 15-16 travnya 2013, m. Kyiv / za zag. red. V.O.Ognev'yuka. – K.: Kyivs'kyj universytet imeni Borysa Grinchenka. – 204s.